

tes eszme szempontjából a szemére veti, hogy a pápák közel-keleti terveihez semmiféle segítséget nem nyújtott, a megkapott keresztet pedig nemzeti cölű hadjárataira fordította. A Nagy Lajost általában elmarasztaló ítéletben a szerzőnek véleményünk szerint nincsen igaza. Az európai hatalmak megosztottsága miatt, amit az arabok ellen meghirdetett pápai kereskedelmi embargó ügye is jól mutat, a közel-keleti egyesült kereszties fellépésnek nem jött el az ideje. Ebben inkább Nagy Lajos reálpolitikai felismerését, mint

aránytévesztését láthatjuk. Ugyanakkor úgy tűnik, a szerző nem ismerte fel, hogy a török előrenyomulás megállítására, mint a későbbi események igazolták is, nem a balkáni államoknak, hanem a magyar királyságnak volt — legalábbis időlegesen — reális lehetősége, ami a korszak déli irányú magyar katonai fellépéseihez kellő alapot nyújt. A korszak, a kötet tanulságai szerint, még a magyar hadtörténeteknek is tartogat mondanivalót.

Veszprémy László

JERÔME BODIN — PHILIPPE CART-TANNEUR

HUSSARDS PARACHUTISTES

(Tarbes, 1988. 128 o.)

„Ejtőernyős huszárok” címmel különösen szép kivitelű könyvet jelentetett meg a nagy francia forradalom kétszázéves ünnepségsorozatát megelőzően a franciaországi Tarbes-ban állomásozó 1. légi szállítási deszant-páncélos ezred. Ez a mű magyar szempontból különösen figyelemre méltó, hiszen a kiadást gondozó egység az 1720-ban alapított 1. huszárezred jogutódja; és 1946-os újjászerveződésétől viseli az ezredalapító Bercsényi László (1689—1778), a Rákóczi-szabadságharc egykori ifjú kapitánya, majd pályája csúcán Franciaország marsallja, a francia huszárság főfelügyelője, Commercy Hercegség kormányzója, Lotharingia és Bar fejedelmének főlovászmestere nevét, őrzi továbbá az ezredtulajdonosi jogkörben öt követő két fiú, az ifjan elhunyt Bercsényi Miklós Ferenc (1736—1762) ezredes és a generális rangot elért Bercsényi Ferenc Antal (1744—1811) emlékét is. Az ezredtörténet első hetven éve így a Bercsényi-huszárok története, vagyis a franciaországi magyar katonai emigráció egy fejezete.

Az ezredjelvényvel díszített mű a 81. ezredparancsnok beköszöntőjével indít: „Ez a könyv tisztelgés a királyság, köztársaság és császárság azon könnyűlovasai, majd égi lovasai előtt, akik a Bercsényi-ezredet a történelem során alkották. Ők voltak az első huszárok a rangidősséget, a harckészséget és az eredményt tekintve.”

Teljes joggal szerepel a közelgő évfordulóra tekintettel a könyv elején még a következő Napóleon-idézet: „(Ez az ezred) akár összességében, akár részeiben, szüntelenül harcolt minden hadjárat alatt. Ötször vagy hatszor majdnem megújították. Parancsnokainak túl

gyakori cserélése azt okozta, hogy a szép lovakban hiány volt. De a tábornokok valós igazságot állítanak, hogy a tisztek, altisztek és huszárok, mindig tették kötelességüket. Ez az egység 1792 és 1801 között harminchét csatában, százhatvannyolc ütközetben, ezerháromszáztíz harcselekményben vett részt. Ugyanezen idő alatt huszonhatezerháromszáz foglyot ejtett, negyven zászlót és háromszázhárom löveget zsákmányolt.”

Az ezredtörténet első fejezete „A magyar eredet” címmel felidézi, miként érkeztek magyarok a XVII. század végétől kezdve a Habsburg-ellenes függetlenségi küzdelmekben szövetségesnek tekintett Francia Királyságba, hogyan szaporodott számuk a Rákóczi-szabadságharc idején, és miként került sor a francia hadseregbeli első huszárezredek felállítására. „A három Bercsényi” című következő fejezet ismerteti az ezredalapító magyarországi életútját, franciaországi megtelepedését, katonai pályájának ottani folytatását. Részletesen felidézi az ezredalapítás körülményeit, és hangsúllyal szól a lengyel és az osztrák „örökösödési”, valamint a hétéves háborúban való hadi szereplésről.

A következőkben a mű bemutatja az ezredtulajdonosi jogkör eltörlésével, a népszuverenitás érvényesítésével immár 1. huszárezrednek nevezett egység haditetteit a francia forradalmi és napóleoni háborúkban. Eközben világosan érzékelteti, hogy nem hivatalosan továbbra is a megtisztelőnek tartott Bercsényi-névvvel illeték a kortársak, sőt hadiokmányok is ezt az egységet.

Egy újabb fejezet a restauráció és a második császárság korszakának ezredtörténetéről szól,

amikor az egység továbbra is, esetleges további jelzővel, az 1. hadrendi számot viselte. Ezt követően a két világháborús helytállás felidézése következik. Első ízben nyerhet az olvasó eleven képet arról, miként mentették meg az ezred tisztjei a kapitulációt követő ezredfelosztáskor az ezredzászlót 1942-ben, és miként alakult újjá ez alatt az egység 1945-ben. Sajnálatos módon azonban hiányzik az az alfejezet, amely a felosztott ezred szélnek eresztett tagjait követné az antifasiszta fegyveres küzdelembe való bekapcsolódás útjain, hiszen ez alapozta meg az újjászervezés lehetőségét.

Ezután a könyv már a modern kor égi lovasairól szól, hiszen 1946-ban az addigi lovas ezredet átszervezték ejtőernyős felderítő ezreddé. 1947 óta azután újabb átszervezéssel légi szállítású páncélos felderítő ezredként élt tovább az egység. Ilyen jelleggel vett részt 1948/50-ben Észak-Vietnam területén az indokínai háborúban, amelyről részletesen szólnak a szerzők. Újabb alfejezetben az 1954/61-es sorozatos algériai harcbevételéről nyerhet képet az olvasó. A következőkben az 1970-es évekbeli átszervezési kísérletekkel, majd az 1977-es mauritániai, 1981—1985 közti ismételt libanoni, az 1979-es, 1980-as, 1983-as, 1984-es, 1987-es csádi harcbevetésekkel, valamint végül az 1988-as új-caledóniai rendfenntartó küldetéssel foglalkozik a kötet.

A történelmi rész utolsó fejezeteként a szerzők felidézik, hogy a harmadik évezred küszöbén mennyire elevenen él Bercsényi László és magyar huszárezrede hagyománya a légi szállítású deszant-páncélos ezredben.

A kötet második része a mai ezredet mutatja be, ahol „a magyar elődök mozgékony-sága és vitézsége egyesül a páncélos technikával és az ejtőernyősök merészségével”. E gon-

dolat jegyében a hagyomány és a korszerűség állandó, együttes jelenlétét emeli ki a két szerző. A továbbiakban ismertetik az egység feladatait, alárendeltségét, szervezését, ellátását, továbbá a kiképzést, harcalkalmazást, fizikai és harcászati szinten tartást, az ezek ellenőrzését szolgáló gyakorlatokat, valamint az éles bevetéseket a tengerentúli területeken. Befejezésül a katonák hétköznapijairól szól ez a könyv, ezáltal is nagy nyomatékkal kiemelve a hagyományápolás egyes területeit: a huszár-öltözeti díszelő alakulat, az ugyancsak huszárviselésben fellépő zenekar, a magyar népviseletben fellépő, katonafeleségekből álló női tánckar szerepléseit, a hagyományos magyar kürt és a Bercsényi-címet tartalmazó ezredjelvény társadalmi jelentőségét.

Ebben a szellemben a kötet zárófejezete „Visszatérés a gyökerekhez” címmel felidézi az ezredparancsnok, valamint kíséretében az ezred tiszti és altiszti karának képviselője 1987-es magyarországi látogatását, amikor felkeresték Vaján Bercsényi Miklós és Bercsényi László közös emlékművét, tanulmányozták Budapesten a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum falai között az ezredalapító és a magyar huszárság emlékművét, továbbá csapatlátogatásokon ismerkedtek a mai magyar katonavalósággal.

A mondanivalót illusztráló, rendkívül gazdag képanyagot tartalmazó kötet közli még magyar és francia nyelven Bercsényi búcsúdálát („Nagy Bercsényi Miklós sírdogál magában...”), az ezred Bercsényi-indulóját, az egy-egy századi hősi halottainak kimutatását, az ezred kitüntetéseiire vonatkozó parancskivonatokat, végül valamennyi ezredparancsnok névsorát az alapítástól máig.

Zachar József